

1.

Kaynak A

Zagreb Piskoposu Şimun Erdedi, 24 Kasım 1536'da dostu eski Hırvat Banı Franjo Baćan'a gönderdiği mektupta Slovenya'da o yıl başlayan Osmanlı hücumundan bahsetmektedir: "Bosna ve Semendire olmak üzere her iki sancak, Türk iktidarını veya Türk hükümdarını ya da İvan Zapolyski'yi tanıyan herkesin huzura ve özgürlüğe kavuşacağını ilan etti. Şunu cesurca iddia edebilirim ki Brod'un fethinden sonra zavalıca esir düşenlerle birlikte, geriye kalan hayatlarını daha huzurlu bir zamanda daha kolay yaşayabileceklerine kanaat getirerek 40 binden fazla kişi Hristiyan dininden çıktı ve her geçen gün sayısız kişi çıkmaya devam ediyor. Bize tabi olanlar da Türklerin hürriyet vaatlerini duyunca öyle öfkeleniler ki korkarım bir gün soylular da köylüler de hep bir ağızdan Türklere bağlılıklarını ilan edecekler, öyle ki ben bile kendi evimde güvende değilim."

Sedad Bešlija, Osmanlı İstimalet
Siyaseti ve Bosna: XV. ve XVI.
Yüzyıl, 2024, s. 38.

Kaynak B

"Ben ki Sultan Mehmed Han'ım, cümle ahaliye ve ahalinin ileri gelenlerine malum ola ki işbu ferman-ı hümayunumu saklayıp muhafaza edecek olan Bosna rahiplerine büyük bir inayette bulundum. Buyurdum ki: Bosna rahiplerine ve kiliselerine hiç kimse mâni olmasın, kendilerine zorluk çıkartmasın. Hiçbir korkuya kapılmadan memleketimde duranlara da bazı endişelerle başka yerlere gidenlere de güvence veriyorum ki korkusuzca bizim memleketimizde sakin olabilir, kiliselerinde yerleşebilirler. Benim yüce tarafımdan ve vezirlerim ve memleketim halından hiç kimse asla bunlara karışmayacak, ilişmeyecek ve incitmeyeceklerdir. Kendilerine, canlarına, mallarına, kiliselerine ve dahi başka bir ülkeden memleketimize getirecek oldukları kimselere de...4 Nisan 1478"

COA, Cihan-penâh, 2023, s. 34.

Kaynak C

"Kuruluş Devri'nde, askerî fetihlerle beraber batıya doğru vuku bulan (gerçekleşen) yerleşmelerde, birçok köylere isimleri verilen, ıssız yerlerde, dağ başlarında, geniş ve münbit (verimli) topraklarda yerleşip oralarda meskûn (yerleşim bulunan) ve mamur (bayındır) kılan bu dervişler ve onların faaliyet merkezleri olan tekke ve zaviyeler kendiliğinden bir kolonizasyon ve iskân hareketini temsil ediyordu. Daha sonra, yavaş yavaş bu zaviyelerin etrafında yaptıkları inşaat (cami, medrese, imaret, hamam vb.) mamûreleriyle birer Müslüman Türk köyünün doğmasına zemin hazırlıyorlardı. Bu müsta'mirler (imar edenler) ziraat ve hırfetle (zanaatkâr) meşgul oluyorlar, hatta Rumeli'de bulunmayan bazı meyveleri bile getirip yetiştiriyorlardı. Bütün bu faaliyetleri ile dervişler, fütuhâtın kolaylaşmasına büyük ölçüde yardımcı oldukları gibi, bulundukları ve yerleştikleri bu bölgeleri böylece birer zirai-iktisadi ve kültürel merkez hâline getirmiş oluyorlardı."

Hüdaî Şentürk, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinde Rumeli'de Uyguladığı İskân Siyaseti ve Neticeleri", Belleten, 1993, s. 96-97.

1.1. Kaynak A ve B'ye göre Osmanlı Devleti'nin Balkanlara yerleşmesi sürecinde piskoposun ve padişahın farklı tutum sergilemelerinin temel nedenlerini açıklayınız.

1.2. Kaynak A, B ve C'ye göre Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarının sonuçlarına ilişkin çıkarımlarınızı yazınız.

2.

Kaynak A

Osmanlı Devleti'nde İstanbul, Bursa ve Edirne gibi başkentlik yapmış şehirler, ilmî ve kültürel faaliyetlerin yoğunlaştığı önemli merkezler hâline gelmiştir. Osmanlı şehirlerinde fiziki yapı ile kültürel hayat arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Vakıflar aracılığıyla kurulan ve finanse edilen medrese, darüşşifa ve imaret gibi kurumlar, eğitim ve kültür faaliyetlerinin sürekliliğinde önemli rol oynamıştır. Medreseler yalnızca eğitim verilen kurumlar değil, aynı zamanda düşünce ve bilim hayatının geliştiği önemli merkezlerdir. Bu kurumlar aracılığıyla devletin idarî ve hukukî yapısında görev alacak insan kaynağı yetiştirilmiştir. Darüşşifalar, tıp eğitiminin uygulamalı olarak verildiği sağlık kurumları olarak hizmet vermiştir. İmaretler ise öğrencilere ve ihtiyaç sahiplerine yiyecek dağıtan hayır kurumlarıdır. Bunun yanı sıra camiler, külliyeler ve kütüphaneler bilgi üretimini destekleyen önemli mekânlar olarak öne çıkmıştır.

Kaynak B

Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin oluşumunda âlimler, mutasavvıflar ve düşünce insanları toplumun ilmî ve ahlaki gelişimine katkıda bulunarak rehberlik etmişlerdir. Bu gelenekte bilgi yalnızca öğrenilen bir unsur değil; aynı zamanda yaşanan ve içselleştirilen bir değer olarak kabul edilmiştir. Tasavvuf çevreleri, bu anlayışın yayılmasında önemli bir etkiye sahiptir. Şeyh Edebali, Davud-i Kayseri, Dursun Fakih, Emir Sultan, Somuncu Baba, Molla Fenari, Hacı Bayram Veli ve Akşemseddin gibi şahsiyetler ilmî çalışmaları ve manevi rehberlikleriyle Osmanlı düşünce dünyasında etkili olmuşlardır. Şeyhler ve dervişler, toplumda sosyal dayanışmanın güçlenmesini ve ahlaki düzenin korunmasını sağlamışlardır. Osmanlı toplumunda bu tür manevi önderler, halk ile yönetim arasında bir köprü görevi görmüştür. Sözlü ve yazılı eserleri aracılığıyla düşünce geleneğinin aktarılmasını sağlamışlardır. Böylece Osmanlı kültür dünyasında bilgi ile hikmet arasında dengeli bir anlayış oluşmuştur.

2.1. Kaynak A'ya göre Osmanlı şehirlerinde fiziki yapı ile kültürel hayat arasında güçlü bir bağ kurulmasında vakıfların rolünü açıklayınız.

2.2. Kaynak A ve B'ye göre Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin süreklilik kazanmasında kurumların (medrese vb.) ve önemli şahsiyetlerin (âlimler, mutasavvıflar vb.) birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız.

3. Aşağıdaki tabloda verilen gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki etkisini birer cümleyle açıklayınız.

Askerî ve Siyasi Gelişmeler	Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Hâline Gelmesine Etkisi
Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde İstanbul fethedildi ve Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'na son verildi (1453).	
Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Çaldıran Savaşı kazanıldı ve Doğu Anadolu'daki Safevi tehdidi büyük ölçüde ortadan kaldırıldı (1514).	
Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Mercidabık ve Ridaniye savaşları kazanıldı ve Memlûk Devleti ortadan kaldırıldı (1516–1517).	
İstanbul Antlaşması'na göre Avusturya arşidükü, protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk kabul edildi (1533).	
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Haçlı donanmasına karşı Preveze Deniz Zaferi kazanıldı (1538).	

4.

Bilgi Görseli: İstanbul'un fethinden sonra Karadeniz'i Türk gölü hâline getirmeyi amaçlayan Fatih Sultan Mehmed, Cenevizlerden Amasra'yı, Candaroğulları'ndan Sinop ve çevresini alarak bu beyliğe son vermiş ve Trabzon Rum Devleti'ni ortadan kaldırmıştır. Ayrıca Kırım sahillerinde Ceneviz hâkimiyetinde bulunan Kefe ve Suğdak'ı ele geçirmiş, Boğdan'ı da Osmanlı Devleti'ne bağlı bir vasal hâline getirmiştir. Karadeniz hâkimiyeti açısından stratejik bir konumda bulunan Kırım ise 1475 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

Buna göre Fatih Sultan Mehmed'in gerçekleştirdiği fetihlerin Osmanlı Devleti'nin Karadeniz üzerindeki siyasi ve ekonomik hâkimiyetine etkilerini açıklayınız.

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1.1.	TAR.10.2.4. Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikaları sorgulayabilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) Kavramsal Beceriler: KB2.3.Özetleme Becerisi KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.7.Karşılaştırma Becerisi KB2.14. Yorumlama Becerisi
1.2.	TAR.10.2.4. Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikaları sorgulayabilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) Kavramsal Beceriler: KB2.3.Özetleme Becerisi KB2.4.Çözümleme Becerisi
2.1.	TAR.10.2.5. Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerine dair fikirler üretebilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) Kavramsal Beceriler: KB2.3.Özetleme Becerisi KB2.4.Çözümleme Becerisi
2.2.	TAR.10.2.5. Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerine dair fikirler üretebilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) Kavramsal Beceriler: KB2.3.Özetleme Becerisi KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.7.Karşılaştırma Becerisi
3	TAR.10.3.1. 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne ilişkin özgün fikirler üretebilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) Kavramsal Beceriler: KB2.14.Yorumlama Becerisi KB2.20. Sentezleme Becerisi
4	TAR.10.3.1. 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne ilişkin özgün fikirler üretebilme	Alan Becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB10. Harita Becerisi (SBAB10.2. Haritayı Çözümleme) Kavramsal Beceriler: KB2.14.Yorumlama Becerisi KB2.20. Sentezleme Becerisi

1		2		3	4	TOPLAM
1.1	1.2	2.1.	2.2.			
15	15	15	15	20	20	100

ÇÖZÜMLER

1.

1.1. Piskopos: Osmanlı hâkimiyetinin bölgede Hristiyan otoritesini ve mevcut sosyal düzeni zayıflatmasından endişe etmektedir. Osmanlı Devleti'nin sağladığı özgürlük ve güvenlik ortamının halkın Osmanlı yönetimini tercih etmesine yol açabileceğini düşünmektedir.

Padişah: Bosna rahiplerine güvence vererek din ve ibadet özgürlüğü tanımış, böylece bölge halkının Osmanlı yönetimini benimsemesini sağlamaya çalışmıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin istimalet politikası kapsamında değerlendirilebilir.

TAM PUAN (5+5+5=15 PUAN)

Öğrencinin cevabında piskopos ve padişahın farklı tutumlarının temel nedenlerine ilişkin aşağıdaki ifadelerin yer alması beklenir:

- Piskoposun Osmanlı hâkimiyetini kendi dinî ve siyasî otoritesi açısından bir tehdit ve otorite kaybı olarak gördüğünü belirtmesi,
- Piskoposun, Osmanlı Devleti'nin halka din ve güvenlik özgürlüğü tanımamasının Hristiyan halkın Osmanlı yönetimine bağlılığını artıracığından endişe duyduğunu ifade etmesi,
- Padişahın izlediği siyaseti istimalet politikasıyla ilişkilendirerek açıklaması.

Bu ifadelerin her biri 5 puan olmak üzere toplam 15 puan üzerinden değerlendirilir.

KISMİ PUAN (5+5)

Öğrencinin;

- Piskoposun Osmanlı yönetimine karşı endişe duyduğunu belirtmesi,
 - Osmanlı Devleti'nin halka din özgürlüğü tanıdığını, halkın can ve mal güvenliğini sağladığını ifade etmesi,
 - Padişahın siyasetini, istimalet politikasıyla ilişkilendirerek açıklaması
- cevaplarından yalnızca birine yer vermesi durumunda 5 puan, ikisine yer vermesi durumunda ise 10 puan verilir.

SIFIR PUAN

Öğrencinin cevabında piskopos ve padişahın farklı tutumlarının nedenlerinin açıklanmaması; metinle ilgisiz, yanlış veya bağlam dışı ifadelerin yer alması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.

- 1.2. Osmanlı Devleti, istimalet politikası kapsamında fethettiği bölgelerde halka din ve ibadet özgürlüğü tanıyarak onların güvenliğini kazanmıştır. Bu sayede bölge halkı Osmanlı yönetimine karşı daha olumlu bir tutum geliştirmiş ve toplumsal huzur güçlenmiştir. İskân politikası doğrultusunda dervişlerin ve Türk nüfusunun yeni bölgelere yerleştirilmesiyle birlikte tekke ve zaviyelerin çevresinde yeni yerleşim alanları oluşmuştur. Tarım ve zanaat faaliyetleri gelişmiş, böylece Balkanlarda ekonomik ve kültürel hayat canlanmıştır. Bu iki politikanın birlikte uygulanması, Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda kalıcı bir hâkimiyet kurmasını kolaylaştırmıştır.

TAM PUAN (5+5+5=15 PUAN)

Öğrencinin cevabında Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarının sonuçlarına ilişkin aşağıdaki çıkarımlara yer vermesi beklenir:

- I. İstimalet siyaseti sayesinde din özgürlüğü, can ve mal güvenliği sağlanarak bölge halkının desteğinin kazanıldığını belirtmesi,
- II. İskân faaliyetleriyle yeni yerleşim ve ekonomik merkezlerin oluşturulduğunu, böylece bölgenin bayındır hâle getirildiğini ifade etmesi,
- III. İskân ve istimalet politikalarının Balkanlarda kalıcı Osmanlı hâkimiyetinin kurulmasına katkı sağladığını belirtmesi.

Bu ifadelerin her biri 5 puan olmak üzere toplam 15 puan üzerinden değerlendirilir.

KISMİ PUAN (5+5)

Öğrencinin;

- I. İstimalet siyaseti sayesinde din özgürlüğü, can ve mal güvenliği sağlanarak bölge halkının desteğinin kazanıldığını belirtmesi,
 - II. İskân faaliyetleriyle yeni yerleşim ve ekonomik merkezlerin oluşturulduğunu, böylece bölgenin bayındır hâle getirildiğini ifade etmesi,
 - III. İskân ve istimalet politikalarının Balkanlarda kalıcı Osmanlı hâkimiyetinin kurulmasına katkı sağladığını belirtmesi
- cevaplarından yalnızca birine yer vermesi durumunda 5 puan, ikisine yer vermesi durumunda ise 10 puan verilir.

SIFIR PUAN

Cevapta Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarının sonuçlarına ilişkin herhangi bir çıkarıma yer verilmemesi, metinle ilgisiz, yanlış veya bağlam dışı ifadelerin bulunması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.

2.

- 2.1. Vakıflar aracılığıyla medrese, darüşşifa, imaret ve külliye gibi kurumlar inşa edilmiş ve bu kurumlar eğitim, sağlık ve sosyal yardım faaliyetlerini desteklemiştir. Böylece şehirlerde hem fiziki yapı gelişmiş hem de eğitim ve kültürel faaliyetlerin sürekliliği sağlanmıştır.

TAM PUAN (5+5+5=15 PUAN)

Öğrencinin cevabında aşağıdaki ifadelere yer vermesi beklenir:

- I. Vakıfların medrese, darüşşifa ve imaret gibi kurumların kurulmasına imkân sağladığını belirtmesi,
- II. Bu kurumların eğitim, sağlık ve sosyal yardım faaliyetlerine katkı sağladığını ifade etmesi,

III. Bu kurumların yürüttüğü faaliyetler sayesinde şehirlerin ilmî ve kültürel gelişiminin desteklendiğini belirtmesi.
Bu ifadelerin her biri 5 puan olmak üzere toplam 15 puan üzerinden değerlendirilir.

KISMİ PUAN (5+5)

Öğrencinin;

- I. Vakıfların medrese, darüşşifa ve imaret gibi kurumların kurulmasına imkân sağladığını belirtmesi,
 - II. Bu kurumların eğitim, sağlık ve sosyal yardım faaliyetlerine katkı sağladığını ifade etmesi,
 - III. Bu kurumların yürüttüğü faaliyetler sayesinde şehirlerin ilmî ve kültürel gelişiminin desteklendiğini belirtmesi
- cevaplarından yalnızca birine yer vermesi durumunda 5 puan, ikisine yer vermesi durumunda ise 10 puan verilir.

SIFIR PUAN

Cevapta Osmanlı şehirlerinde fiziki yapı ile kültürel hayat arasındaki ilişkinin kurulmasında vakıfların rolüne değinilmemesi, metinle ilgisiz veya bağlam dışı ifadelerin yer alması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.

- 2.2. Osmanlı Devleti'nde medrese ve benzeri kurumlar, ilmî faaliyetlerin yürütüldüğü eğitim merkezleri olarak bilgi üretimini sağlamıştır. Âlimler ve mutasavvıflar ise ilmi çalışmalarının yanı sıra toplumun ahlaki ve manevi gelişimine rehberlik etmişlerdir. Böylece kurumlar bilgi üretimini sağlarken şahsiyetler bu bilginin toplumda yayılmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunmuştur.

TAM PUAN (5+5+5=15 PUAN)

Öğrencinin cevabında aşağıdaki ifadelere yer vermesi beklenir:

- I. Kurumların (medrese vb.) eğitim faaliyetleri yoluyla bilgi üretimini sağlaması,
- II. Âlim ve mutasavvıfların toplumsal ve manevi rehberlik rolüne değinilmesi,
- III. Bu iki unsurun birlikte Osmanlı ilim geleneğinin sürekliliğini sağlamadaki rolünün belirtilmesi.

Bu ifadelerin her biri 5 puan olmak üzere toplam 15 puan üzerinden değerlendirilir.

KISMİ PUAN (5+5)

Öğrencinin;

- I. Kurumların (medrese vb.) eğitim faaliyetleri yoluyla bilgi üretimini sağlaması,
 - II. Âlim ve mutasavvıfların toplumsal ve manevi rehberlik rolüne değinilmesi,
 - III. Bu iki unsurun birlikte Osmanlı ilim geleneğinin sürekliliğini sağlamadaki rolünün belirtilmesi
- cevaplarından yalnızca birine yer vermesi durumunda 5 puan, ikisine yer vermesi durumunda ise 10 puan verilir.

SIFIR PUAN

Cevapta Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin süreklilik kazanmasında kurumlar ile önemli şahsiyetlerin birbirini nasıl tamamladığına değinilmemesi, metinle ilgisiz veya bağlam dışı ifadelerin yer alması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.

3.

Askerî ve Siyasi Gelişmeler	Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Hâline Gelmesine Etkisi
Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde İstanbul fethedildi ve Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'na son verildi (1453).	- Osmanlı Devleti'nin hem İslam dünyasında hem de Avrupa'daki itibarı arttı. - İstanbul'un başkent yapılmasıyla şehir önemli bir ticaret ve kültür merkezi hâline geldi. Bu durum Osmanlı Devleti'ne büyük bir itibar kazandı. - Devlet yapısı güçlenerek Osmanlı Devleti merkezî bir imparatorluk niteliği kazandı.
Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Çaldıran Savaşı kazanıldı ve Doğu Anadolu'daki Safevi tehdidi büyük ölçüde ortadan kaldırıldı (1514).	- Doğu sınırı güvence altına alındı ve böylece Osmanlı Devleti'nin batı yönündeki ilerleyişi kolaylaştı. - Şii etkisi sınırlandırıldı ve Doğu Anadolu'da Osmanlı hâkimiyeti güçlendi.
Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Mervandî ve Ridaniye savaşları kazanıldı ve Memlûk Devleti ortadan kaldırıldı (1516-1517).	- Memlûk Devleti yıkıldı ve Osmanlı Devleti İslam dünyasının önemli merkezleri olan Suriye, Filistin, Hicaz ve Mısır'ı kontrol altına aldı. - Baharat Yolu'nun önemli bir bölümü Osmanlı denetimine geçti. - Osmanlı Devleti İslam dünyasında siyasi ve dinî açıdan büyük bir güç hâline geldi.
İstanbul Antlaşması'na göre Avusturya arşidükü, protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk kabul edildi (1533).	- Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetindeki üstünlüğü Habsburg hanedanı tarafından kabul edildi. - Osmanlı Devleti'nin yalnızca askerî alanda değil, diplomatik alanda da güçlü bir cihan devleti hâline geldiğinin önemli göstergelerinden biri oldu.
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Haçlı donanmasına karşı Preveze Deniz Zaferi kazanıldı (1538).	- Kazanılan bu zaferle Osmanlı Devleti Akdeniz'de üstün bir deniz gücü hâline geldi. - Kazanılan bu zafer, Osmanlı Devleti'nin kara gücünün yanında deniz gücü olarak da etkin bir siyaset izlediğini gösterdi.

TAM PUAN (4+4+4+4+4=20 PUAN)

Öğrencinin cevabında tabloda verilen her bir gelişmenin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesine etkisini doğru şekilde açıklaması beklenir.

Her bir gelişme için tabloda yer alan ifadelerden en az birine yer verilmesi durumunda 4 puan, tüm gelişmelerin doğru şekilde açıklanması durumunda toplam 20 puan verilir.

NOT: Tabloda verilen ifadelerin dışında, soru bağlamına uygun ve tarihsel olarak doğru cevaplar da kabul edilir.

KISMİ PUAN (4+4+4+4)

Her bir gelişme için tabloda yer alan ifadelerden en az birine yer verilmesi durumunda 4 puan verilir.

SIFIR PUAN

Cevapta gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki etkisine değinilmemesi, hatalı veya bağlam dışı ifadelerin yer alması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.

4. Siyasî Hâkimiyetine Etkileri

- Bölgede etkili olan yabancı siyasi unsurlar (Ceneviz kolonileri ve Trabzon Rum Devleti) ortadan kaldırılmıştır.
- Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine girmesiyle Ruslara ve Leh-Litvanyalılara karşı stratejik bir üs elde edilmiştir.
- Candaroğulları Beyliği'ne son verilmesiyle Anadolu'da siyasi birlik güçlendirilmiştir.
- Karadeniz büyük ölçüde Osmanlı denetimine girerek bir iç deniz niteliği kazanmış ve "Türk gölü" hâline gelmiştir.

Ekonomik Hâkimiyetine Etkileri

- (Karadeniz'in Türk gölü hâline gelmesiyle) İpek Yolu'nun Karadeniz'e ulaşan ticaret hatları ile bölgedeki önemli limanların kontrolü Osmanlı Devleti'ne geçmiş, bu durum devlete siyasi ve ekonomik açıdan önemli kazanımlar sağlamıştır.

TAM PUAN (4+4+4+4+4=20 PUAN)

Öğrencinin cevabında aşağıdaki ifadelere yer vermesi beklenir:

- Ceneviz kolonileri ve Trabzon Rum Devleti gibi Hristiyan unsurların Karadeniz'deki hâkimiyetine son verildiğini belirtmesi,
- Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine girmesiyle Ruslara ve Leh-Litvanyalılara karşı stratejik bir üs elde edildiğini ifade etmesi,
- Candaroğulları Beyliği'ne son verilmesiyle Anadolu'da siyasi birliğin güçlendirildiğini belirtmesi,
- Karadeniz'in Osmanlı denetimine girerek "Türk gölü" hâline geldiğine değinmesi,
- Karadeniz ticaret yollarının (İpek Yolu'nun Karadeniz'e ulaşan kısmı) ve limanlarının Osmanlı denetimine geçmesiyle ekonomik kazanımlar elde edildiğini ifade etmesi.

Bu ifadelerin her biri 4 puan olmak üzere toplam 20 puan üzerinden değerlendirilir.

NOT: Yukarıda verilen örneklerin dışında bağlama uygun doğru cevaplar da kabul edilir.

KISMİ PUAN (4+4+4+4)

Öğrencinin;

- Ceneviz kolonileri ve Trabzon Rum Devleti gibi Hristiyan unsurların Karadeniz'deki hâkimiyetine son verildiğini belirtmesi,
- Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine girmesiyle Ruslara ve Leh-Litvanyalılara karşı stratejik bir üs elde edildiğini ifade etmesi,
- Candaroğulları Beyliği'ne son verilmesiyle Anadolu'da siyasi birliğin güçlendirildiğini belirtmesi,

IV. Karadeniz'in Osmanlı denetimine girerek "Türk gölü" hâline geldiğine değinmesi,

V. Karadeniz ticaret yollarının (İpek Yolu'nun Karadeniz'e ulaşan kısmı) ve limanlarının Osmanlı denetimine geçmesiyle ekonomik kazanımlar elde edildiğini ifade etmesi

cevaplarından yalnızca birine yer vermesi durumunda 4 puan, ikisine yer vermesi durumunda 8 puan, üçüne yer vermesi durumunda 12 puan, dördüne yer vermesi durumunda ise 16 puan verilir.

SIFIR PUAN

Cevapta Fatih Sultan Mehmed'in Karadeniz çevresinde gerçekleştirdiği fetihlerin Osmanlı Devleti'nin Karadeniz üzerindeki siyasî ve ekonomik hâkimiyetine etkilerine değinilmemesi, bilgi görseliyle ilgisiz veya bağlam dışı ifadelerin yer alması ya da sorunun boş bırakılması durumunda 0 (sıfır) puan verilir.